the floor foundation. The large quantities of broken plaster, stone tiles, and ceramic tiles assigned to the palace period were discovered during the investigation of the interior rooms (Fig. 9). A fragment of stone paving and a dry fieldstone foundation (Fig. 5) from a wooden building (?) were unearthed under the palace's ground floor. This is part of a structure that stood there until the mid-19th century.

Two stair landings and a brick path were unearthed in the N part of the palace (Fig. 8). It is conjectured that this is the site of the servants' entrance in the palace's former N wing (annex). The remains of the foundation of the palace's N wall to the S of the stair landing were not found. It is possible to think that the ground's surface that existed in the 20th century was lowered in the N part of the palace, and that there were more entrance stair landings in the 20th century than the two that have survived. The same situation exists in the S part of the palace, where a park path was laid in the 20th century at a similar altitude.

The location of the palace's N stairs almost corresponds to the data from the 1907 plan. Thus the perimeter of the exterior walls of the vanished N and S wings was determined on the basis of a symmetrical building plan, which is characteristic of the Neoclassical era.

Linas Kvizikevičius,
Gintautas Rackevičius

Žagarės dvaro parkas

Senosios Žagarės dvaras minimas nuo 1490 m. LDK laikais dvaras priklausė Šiaulių ekonomijai. 1793 m. Jekaterina II dvarą padovanojo savo favoritui grafui Platonui Zubovui. Zubovai dvare įrengė peizažinį parką. Jis siejamas su dabartinio apie 70 ha ploto parko ŠV dalimi. 1857 m. dvarą nusipirko Dmitrijus Naryškinas, vėliau iki 1860 m. pasistatydinęs neoklasicistinio stiliaus rūmus, kurie išliko iki mūsų dienų. Jo sūnus Georgijus Naryškinas 1896 m. pastatydino Šv. Georgijaus cerkvę, o jo užsakymu G. F. Kuphaldtas 1898–1900 m. suprojektavo ir pertvarkė parką. Pagal parko pertvarkymo projektą čia buvo naujai pasodinta daugiau nei 200 rūšių įvairių želdinių.

Žagarės dvaro teritorija ir parkas iki šiol tyrinėtas labai menkai. Tyrinėjimų užduotys buvo susijusios su kultūrinio sluoksnio susiformavimo laiko nustatymu, taip pat archeologinio paveldo paieška projektuojamų senųjų parko takų rekonstrukcijos vietose.

Įvairiose dvaro parko vietose ištirta 30 bendro 50 m^2 ploto šurfų. Nustatyta, kad parko teritorijoje kultūrinis sluoksnis susiformavęs XIX–XX a. Ankstesnio laikotarpio radiniai nesurasti. Galima manyti, kad dvaro sodyba XVIII a. pabaigoje kūrėsi tuščioje, iki tol neapgyvendintoje vietoje.

Lokalizuota Georgijaus Naryškino 1896 m. pastatytos Šv. Georgijaus cerkvės liekanų dvaro parko PV dalyje vieta (1 pav.). Šv. Georgijaus cerkvė buvo stačiakampio plano, su apsida. Naujosios Žagarės dvaro 1927 m. sudarytame plane ji neteisingai vaizduojama graikiško kryžiaus plano (2 pav.). Cerkvės pamatų kontūras gerai išlikęs, tad tikslinga ateityje jas visiškai atidengti, konservuoti ir eksponuoti (šurfai 1 ir 2).

Patikslinta dvaro parką PV–V dalyse ribojusios akmenų mūro tvoros vieta. Nustatyta, kad neišlikusioje tvoros vietoje ji buvo nuardyta iki pamatų. Tvoros pamatų būta 90 cm pločio, jie mūryti iš netašytų akmenų, rištų kalkių skiediniu, tarpams tarp akmenų tvoros viduje užpildyti naudotos raudonos molio masės plytų nuolaužos. Tvoros akmenys panaudoti vietos

1 pav. Šv. Georgijaus cerkvės pamatų liekanos šurfe 2 iš R. G. Rackevičiaus nuotr.

Fig. 1. The remains of the Orthodox Church of St George in test pit 2, as seen from the E

gyventojų statyboms, o pamatų duobės dugne išlikusios tik menkos, 15–30 cm storio ir 90 cm pločio jos liekanos (šurfai 3–5).

Lokalizuota šalia dvaro rūmų PV fasado XX a. pradžioje parke buvusio apskrito plano fontano vieta. Apytikrė buvusio apskrito plano fontano vieta buvo žinoma tik iš senųjų Žagarės dvaro fotografijų (*VAA,* f. 5, b. 1411, l. 33). Fontano dugnas išbetonuotas ir apjuostas sienele, mūryta iš 26x8 cm dydžio gelsvos molio masės plytų. Jos išorė tinkuota (šurfas 14).

Lokalizuojant buvusių parko takų vietas,

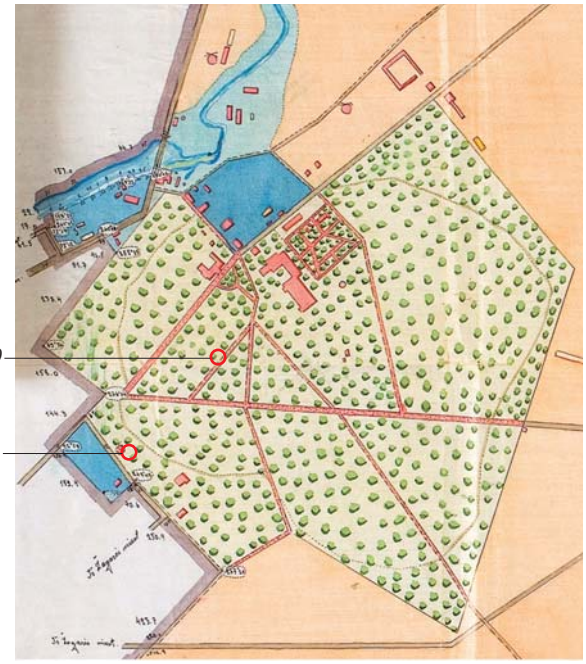

2 pav. Naujosios Žagarės dvaro 1927 m. plano fragmentas.

Fig. 2. A fragment of a 1927 plan of Naujoji Žagarė Manor

3 pav. Takas nuo dvaro arklidžių Joniškio kelio link šurfe 10 iš R. G. Rackevičiaus nuotr.

Fig. 3. The path from the stable towards the Joniškis road in test pit 10, as seen from the E

nustatytos jų dangų medžiagos. Tai smulkių akmenų grindiniai, dolomito skalda, plūkto molio paviršiai (3–4 pav.). Parko takų įrengimui panaudotos pigios vietinės, o ne atvežtinės medžiagos. Tyrinėtų takų plotis – nuo 80 cm iki 4,3 m, storis – nuo 5 iki 10 cm.

Centrinėje parko dalyje priešais rūmus buvo aptikta neaiškios paskirties bei dydžio akmenų konstrukcija (šurfas 8). Manoma, kad tai ankstyvajame dvaro laikotarpyje buvusio statinio liekanos. Ateityje šias liekanas būtų tikslinga ištirti, atidengti ir eksponuoti.

Sprendžiant iš archyvuose surastos kartografinės medžiagos, 1836 m. Naujosios Žagarės generalinio plano ateityje dar galima tikėtis ir naujų atradimų. Centrinėje parko dalyje, tiesioje linijoje nuo dabartinių dvaro rūmų, iki sodybos pertvarkymo turėjo būti senieji rūmai. Šių statinių vieta liko netyrinėta.

Tyrinėjimų metu vertingų archeologinių radinių neaptikta. Tačiau buvusios cerkvės vietoje surinkta nemažai XIX a. pabaigoje Rygoje pagamintų plokštinių krosnies koklių fragmentų. Krosnies liekanos parko direktoriaus prašymu perduoti į Žagarės regioninį parką.

4 pav. Šurfas 10 iš P. G. Rackevičiaus nuotr.
Fig. 4. Test pit 10, as seen from the S

Žagarė Manor park

Thirty test pits (a total of 50 m^2) were excavated at various sites in Žagarė Manor park (Joniškis District, N Lithuania). It was determined that only 19th–20th-century cultural layers had formed on the park's grounds. The manor complex had been built in the late 18th century on an empty site that had not been previously inhabited.

The location of the remains of the Orthodox Church of St George, which was built by Georgijus Naryškinas (*Georgij Narishkin*) in 1896, was identified in the SW part of the manor park (Figs. 1–2). The location of the stone fence bounding the SW–W part of the manor park was corrected (test pits 3–5). The location of the round fountain that existed in the park in the early 20th century was identified beside the SW façade of the manor palace (test pit 14). A stone structure with no clear purpose or size was discovered in the central part of the park opposite the palace (test pit 8).

The locations of former park paths and the materials used in them: small stone paving, crushed dolomite, and hard-packed clay, were identified (Figs. 3–4). The park paths were created using cheap local materials rather than non-local ones.

Eglė Marcinkevičiūtė,
Audrius Janušis

Lobyno pastato aplinka Skarulių dvarvietėje

2012 m. rugsėjo–spalio mėnesiais Skarulių dvarvietės (UK 27065) (Jonavos r.) teritorijoje aplink pastatą, žinomą lobyno vardu, atlikti archeologiniai žvalgymai. Jie vykdyti Jonavos rajono savivaldybės administracijos užsakymu, siekiant apsaugoti išlikusią pastato liekanų dalį nuo aplinkos poveikio ir žmogaus ardomosios veiklos.

Žvalgymai vykdyti iki pastato stovėjimo metu buvusio žemės lygio (nustatytas paviršiaus lygis – H_{abs}71,40–71,60 m). Jų metu 412 m^2 plote, nuvalius 0,2–1 m storio paviršinių šiukšlių ir griuvenų sluoksnį atidengti 13,18x7,93 m dydžio pastato mūrai (iškilę iki H_{abs}71,36–72,63 m aukščio) (1 pav.). Išlikę jų fragmentai mūryti iš 28x13x6 cm dydžio plytų ir netašytų lauko akmenų. Sprendžiant pagal plytų rišimo būdą (R. Zilinsko nustatyta, kad mūryta gotiškuoju stiliumi pamatinėje dalyje ir renesansiniu kryžminiu aukštesnėse sienos dalyse) pastatas galėjo būti eksploatuojamas nuo XVII a. Atliekant darbus surasti keli pavieniai XIX–XX a. radiniai, jie perduoti Jonavos krašto muziejui.

Siekiant suformuoti laikinas apsaugos priemones, visas nuimtas gruntas buvo mechaniškai sijotas ir skirstytas. Iš surinktų plytų, pusplyčių ir lauko akmenų suformuotas apsauginis sluoksnis, stambios frakcijos gruntas ir duženos panaudotos formuojant drenuojantį sluoksnį. Baigus šiuos darbus apsaugoti griuvėsiai užpilti gruntu suformuojant 45° šlaitą ir apsėjant žole.

Dvarvietės teritorija labai mažai ištirta,

1 pav. ŠV kampas su šviesliangiu, atidengtas iki pastato naudojimo metu buvusio žemės lygio. A. Janušio nuotr.

Fig. 1. The NW corner with a skylight unearthed to the level of the ground that existed during the building's use

